

ДУДНІКОВА І.І.

доцент, зав.кафедри екології
Європейського університету
(Київ, Україна) *aspirant@kyiv.e-u.in.ua*

ЕКОЛОГІЯ ЛЮДИНИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО СИНТЕЗУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОГО ЗНАННЯ

В статті дається аналіз теоретико-методологічних засад екології людини як перспективного напрямку міждисциплінарного синтезу та організації наукового знання, в контексті якого аналізуються проблеми людини і природи, людини і суспільства, глобальних проблем людства. Мета наукового дослідження – проаналізувати екологію людини як новий науковий напрямок, для чого проаналізовано умови виникнення екології людини і проблематику, яку вона розглядає; визначено основні проблеми екології людини; розкрито шляхи і напрями підвищення ефективності екології людини у теоретичному і практичному планах.

Ключові слова: *екофілософія, глобальні проблеми людства, біосфера, екологія, екофілософське знання, екологічна культура, екологічний світогляд, екологічна свідомість, співвідношення біологічного, природного і соціального.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Актуальність дослідження екології людини не викликає сумнівів, тому що екологія людини – порівняно нова сфера філософського знання, викликана до життя рядом об'єктивних умов. Актуальність дослідження базується на необхідності формування ціннісних орієнтацій і світоглядних установок, що відповідають реаліям соціуму, який вступив в епоху інформаційної цивілізації, і пошуку альтернативних шляхів еволюції, що неможливо без усвідомлення людиною свого об'єктивного місця і значення у структурі Всесвіту, тобто екології людини. Тому екологія людини є перспективним напрямком міждисциплінарного синтезу та організації наукового знання у вирішенні глобальних проблем техногенно-інформаційної цивілізації. Хоча проблема екології людини знаходиться у просторі наукового знання присвячено багато робіт як зарубіжних, так і вітчизняних, все ж таки уявлення про предметну сферу екології людини досліджені не в достатній мірі, що приводить часто до підміни об'єкта вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спирається автор

У витоках екофілософії знаходять роботи таких мислителів, як Леруа, В.Вернадський, А.Чижевський, та інші, а сам термін був запропонований ще у середині ХІХ століття відомим німецьким біологом Е.Геккелем. З його

точки зору, екологія (з грецького – це наука про дім і житло) означає науку, яка вивчає взаємовідносини організмів один з одним і з середовищем їх проживання. В.І.Вернадський (1863-1945) формулює поняття життя на Землі як геологічне явище, тому що по силі свого впливу і по наслідкам розвитку життя і створення біосфери здійснило великий вплив на еволюцію нашої планети. Ще більший вплив на всі процеси, що відбуваються на планеті здійснила поява людини та його господарська діяльність, яка, за висловом В.І.Вернадського, вже у 1940-і роки ХХ століття набула масштабного, геологічного впливу. Людство, за В.І.Вернадським, з однієї сторони, - геологічна сила, а з іншої, - новий стан біосфери і на певному етапі вона перестає розвиватися стихійно, перетворюючись на ноосферу – розумну оболонку планети. Багато досліджень обмежуються аналізом екологічної ситуації, що склалася, і не приділяють уваги передумовам і причинам зростання екологічної загрози, не бачать причин виходу з кризи. Певним методологічним недоліком слід вважати абстрактний аналіз біосфери поза теоретичного осмислення закономірностей розвитку і функціонування її біоти як головного системо утворюючого чинника, так як такий варіант інтерпретації виключає можливість правильного освідомлення тих змін, які вносить людська діяльність у тканину біосферних явищ. Крім того, і саму людину як суб'єкта і об'єкта екологічних відносин при аналогічному розгляді редукують до досить вузького набору якостей, за межами яких залишаються істотні характеристики його буття. Н.Ф. Реймерс (1990) та М.І. Хижняк і А.М. Нагорна (1995) виділяють екологію людини у окремий напрям сучасної екології, який включає в себе і “соціоекологію”, яка за їх визначенням вивчає всю сукупність взаємовідносин соціальних груп суспільства з природою. Який із цих поглядів, т.т. Одума чи Реймерса, є найбільш вірним питання досить спірне. Предметом екології людини як науки є вивчення взаємодії людського організму і людської популяції із середовищем їх існування як цілісної системи, а об'єктом дослідження цієї науки - система «людина - навколишнє середовище (довкілля)». Людина при цьому фігурує на рівні окремого організму і на рівні популяції, а середовище охоплює природні, культурні, техногенні компоненти.

Фахівців, які працюють у галузі екології людини, цікавить насамперед, як впливає руйнівна діяльність людини в біосфері на стан її здоров'я і які заходи по охороні біосфери можуть сприяти зміцненню та розвитку здоров'я людини. Виходячи із цього, об'єктом вивчення екології людини є система “людина - навколишнє середовище”, або антропоєкосистема [2].

Не викорінений і технократичний підхід, який проблему виживання людства і окремого індивіда пов'язує з кардинальними трансформаціями (у кращому випадку) антропоїдності. В екології людини як цілісній світоглядній системі людина трактується цілісно, у взаємозв'язку суперечливих сторін її внутрішньої природи з об'єктивними умовами життя, середовищем проживання у всій багатоманітності. Першопричиною

екологічних колізій є внутрішня суперечливість самої природи людини, що створює можливість розузгодження її біологічних, соціальних і душевно-духовних начал. В основі екології людини – кореляція між образом самої людини і цінністю середовища проживання; процесом росту автономності технічної реальності і рівнем пригнічення природно-натурального не тільки поза сферою людини, але і в самій людині, що приводить до пониження ролі чуттєво-емоційної сфери та інтуїтивно-творчих здібностей людини з загрозою втрати антропної ідентичності.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація

Проблеми екологічних вимірів людського буття, маючи сьогодні глобальний характер, не тільки не втрачають своєї значущості, але й продовжують демонструвати зростання власної актуальності. Це зумовлено зростанням всього комплексу глобальних проблем сучасності при провідній ролі екологічної компоненти, відсутністю адекватного розуміння зростаючих загроз існуванню і розвитку людства як єдиного планетарного утворення, а також перспективам антропної ідентичності самої людини; технократичним підходом і не виявленістю принципу гуманізму як системоутворюючого чинника у міждисциплінарному дослідженні феномена взаємозв'язку людини і середовища проживання. Динамізм і складність такого відношення самі по собі часто приводять до того, що часто ті чи інші держави намагаються завуалювати реальну роль тих чи інших держав і соціальних груп у збільшенні екологічних ризиків і зисків, які вони наносять людині і оточуючому середовищу. В той же час є спроби надати своїм національним чи регіональним формам природокористування виключно фундаментальне значення. Крім того, залишаються дискусійними питання вирішення суперечностей між суспільством і природою, людиною і біосферою, у тому числі «стійкого розвитку». Екологія людини - наука про антропоєкосистеми, їх структуру, динаміку і функціонування, рівні циркуляції інформації усередині антропоєкосистеми.

Мета наукового дослідження – проаналізувати екологію людини як новий науковий напрямок.

Дана мета реалізується в наступних задачах:

- проаналізувати умови виникнення екології людини і проблематику, яку вона розглядає;
- визначити основні проблеми екології людини;
- розкрити шляхи і напрями підвищення ефективності екології людини.

Обговорення проблеми

Перша група причин виникнення екології людини – розвиток природничо-наукового знання на планеті Земля. *Друга група причин* що прискорила становлення екології людини, – загострення кризових явищ у середовищі проживання – у природних процесах у зв'язку із впливом господарської діяльності людей на всі природні процеси, що відбуваються в атмосфері, гідросфері і на землі. *До третьої групи причин* відносяться

проблеми майбутнього землі, - це теоретичні розробки, незалежних експертів, які зібралися під егідою Римського клубу, як і розробки вчених, які працюють по глобальному моделюванню. У 1980-і рр. сформувалося розуміння предмета екології людини як комплексних соціально-філософських досліджень впливу суспільства, природи і людини. Екологія людини – це міждисциплінарна наука, яка досліджує загальні закономірності взаємозв'язку людини, популяції людей з довкіллям, вплив чинників навколишнього середовища на функціонування людського організму, цілеспрямоване управління, збереження і поліпшення здоров'я населення [1].

Екологі людини, у вузькому розумінні цього слова, є наукою, задачею якої – визначення меж впливу промислової діяльності людей на природу, а значить, задачею екології людини є пошуки таких способів взаємовпливу з природними об'єктами, які не приносять катастрофічних наслідків для природи, середовища проживання і для людини. Дослідження свідчать, що більшість людей на планеті, незалежно від регіону, розглядають екологію як науку, покликану створювати екологічно чисті продукти споживання, охорону природи і практично ніколи як науку, задачею якої є гармонізація людини і природи. Вчені довели, що антинаукове відношення до природи і техніцистсько споживацьке відношення до неї характерне для всіх категорій населення.

Саме тому пропаганда екологічних знань і виховання дійсної екологічної культури стає однією з нагальних сучасних задач. З 1980-х рр. стає все більше помітною екологізація всієї сучасної науки: якщо на початку свого становлення екологія як сфера наукового знання досліджувала тільки екологію природи, відношення всередині біомів (тваринних і рослинних організмів, об'єднаних умовами існування), і об'єктами її аналізу були – популяції і біологічні види, то зараз об'єктами її аналізу стають екосистеми і біоценози і вся біосфера Землі у цілому. Якщо центральним поняттям у концепції В.І.Вернадського була жива речовина, як сукупність організмів, що складають основу біосфери, яка розглядалася як явище космічне, то людство він нерозривно пов'язував з біосферою, а геологічно – з матеріально-енергетичною структурою планети, підкреслюючи, що поза природними умовами людство не може існувати.

Продовжуючи ідеї В.І.Вернадського, англійський фізик Дж.Лавлок висунув гіпотезу існування Землі, яку називали Гея – гіпотеза. З цієї точки зору всі сфери Землі, включаючи біосферу, представляють собою і діють як єдиний, внутрішньо узгоджений організм, а динамічні процеси забезпечують стабільність і рівновагу. Продовжуючи цю гіпотезу, ряд філософів заявили, що ноосфера Землі представляє собою об'ємну кардіоду і негативні емоції людей впливають на планету пригнічено. Аналізуючи особливості аутоагресії людини, направлені на саму себе, прихильники цієї точки зору вважають, що подібна аутоагресія характерна для світової цивілізації ХХ століття і це поглиблює глобальні проблеми, загострюючи їх характер, що

робить виживання людства проблематичним. Подібна точка зору екоалармістів (з франц. – занепокоєння).

На основі сучасної екології формуються не тільки основи біосфери, методи її покращення і раціонального використання. В поняття екофілософського знання входить обов'язкове дослідження процесів, що відбуваються у суспільстві, коли воно здійснює взаємодію з оточуючим середовищем – географічним, природно-кліматичним, соціальним, культурним. У теперішній час екологію розглядають як синтез екології і соціології, на основі якої виникає нова соціальна реальність, пов'язана з пошуком шляхів виходу з кризи та вирішенням ряду глобальних проблем сучасності, дослідники якої, починаючи з А.Печчеї вважають, що в основі нової соціальної реальності повинна знаходитися трансформована система ціннісних орієнтацій і потреб людини. Саме вона повинна створювати нові зразки поведінки людей, екологічно виправдані, що забезпечують вирішення глобальних проблем сучасності.

Слід підкреслити, що у міру розвитку проблематики соціальної екології об'єктом аналізу виникають все нові й нові проблеми під впливом плінних умов існування сучасного людства. До таких порівняно нових проблем відносяться – боротьба за якість навчання, де дослідження ведуть сумісно екологи, культурологи, медики, етнологи; проблема життєзабезпечення необхідними матеріальними передумовами соціальних процесів, спеціалістами сільського господарства, геологами, інженерно-технічними працівниками. Дослідники вважають, що серед концепцій сучасних соціальних екологів слід виокремити ряд напрямків, таких, як: 1) теорії біоцентризму, направлені на охоронні концепції дикої природи, на основі яких створюються певні типи поведінки і пропонується специфічний спосіб буття людей; 2) концепції консерваціоналізму, направлені на реорганізацію існуючих суспільних інститутів з метою отримання раціональної і продуктивної діяльності, яка не порушується ні технікою, ні технологією екологічно осмисленого природокористування; 3) теорії екологів, що пропонують здійснювати взаємодію суспільства і природи на основі об'єктивних вимог природокористування.

Центральним поняттям теорій екології людини є *біосоціогенез* (єдність і розвиток середовища проживання і суспільства), причому головна задача соціальної системи, з їх точки зору, заключається у тому, щоб подолати екокатастрофу. 4) Екологи-економісти виступають проти експоненціального економічного зростання і необмежених можливостей економічного, соціального і культурного розвитку; виступаючи прихильниками гармонізації відносин людини і природи, вони висувають ряд глобальних моделей майбутнього, розпочинаючи від концепції нульового зростання і закінчуючи концепціями ресурсо-і енергозберігаючих технологій і безвідходних виробництв. Досліджуючи проблеми екології людини, сучасні екофілософи звертають увагу на те, що проблеми глобалістики виникли як від наслідків стихійного індустріального, так і від наслідків

постіндустріального суспільства. Центральною категорією екології людини є категорія «життя», яка розуміється досить широко, як космічне явище, куди входять біологічні, психологічні, духовні і душевні характеристики, інтуїція, завдяки чому знімається різниця між світом людини і світом природи.

Сучасна екологія людини пропонує радикальну трансформацію у розумінні соціальних і гносеологічних проблем, що забезпечити людству відмову від експансії природи, створити альтернативну техніку і принципово нову технологію, сформувати альтернативну культуру цінностей, протилежну нині існуючій, пов'язаної з егоїзмом, боротьбою за владу, егоцентризмом та агресивністю. Практично всі нині існуючі критичні рухи у тій чи іншій мірі приєднуються до екології людини і пропагують принципи біосферної концепції культури. Біосферна концепція культури розвивалася під безпосереднім впливом робіт не тільки В.І.Вернадського, але й інших російських та українських вчених - А.Чижевського, К.Ціолковського, що свідчать про зв'язок між історією людства, космічними процесами і геополітичними явищами, що відбуваються на планеті. Екологія людини як сфера філософського знання досліджує філософські проблеми взаємодії живих організмів і систем між собою і середовищем свого проживання.

Екологія людини представляє собою напрям філософської думки щодо осмислення екологічної ситуації і специфічності її переростання в екологічну катастрофу з самими трагічними для неї наслідками. Тим більше, що філософія людини набуває нової місії і практичної значущості, вона стає сферою знання, направленою на врятування людства від загибелі шляхом критичного перегляду всіх напрямків людської активності і тих сфер знання і духовної культури, які її обслуговують, а також вимог, що пред'являються біосферою. Це наступні вимоги: біосферосумісність на основі знання і використання законів збереження біосфери; поміркованість у споживанні природних ресурсів, подолання марнотратності споживацької свідомості, феномена споживацької людини, що культивує культ речей; взаємна терпимість і миролюбність народів планети у відношенні один до одного, що направлене на подолання воєн, етнонаціональних конфліктів, різного роду суперечностей; дотримання загальнозначущих, екологічно продуманих і свідомо поставлених глобальним цілям суспільного розвитку, що висувують екофілософію у ранг провідних дисциплін гуманітарного і природничого циклу. Всі ці вимоги передбачають рух людства до єдиної глобальної цілісності на основі сумісного формування і підтримання нової планетарної оболонки, які В.І.Вернадський називав ноосферою. Науковою основою такої діяльності повинна стати нова сфера знання – соціальна екологія.

Поняття «соціальна екологія» було прийнято не зразу науковою спільнотою з цілого ряду причин. *По-перше*, давало про себе знати суперечливе відношення до біологізації соціальних явищ; *по-друге*, першочергово поняття «соціальна екологія» було застосоване в іншому смислі у 1920-рр. соціологами Чикагської школи Р.Парком та Е.Берджесом з

метою вивчення особливостей впливу урбанізованого середовища на людину і людські колективи. Поняття «екологія» вперше було запропоновано у 1866 р. німецьким натуралістом Е.Геккелем для характеристики сукупності процесів саморегуляції, які виникають в організмах при взаємодії один з одним і з оточуючим абіотичним середовищем. Сучасна напружена екологічна ситуація потребує поглибленого аналізу істотних особливостей відношення людини до природи у різноманітних культурах, особливо в умовах кризи, що й потребує розробки нового наукового напрямку і дисципліни «соціоекологія».

Слово «культура» екологічне саме по собі означає оброблення землі. Зв'язки між культурою і природою, між соціальною і екологічною поведінкою фундаментальні і мають велике значення. Так, установка в культурі на панування над природою і використання її перш за все в утилітарно-споживацьких цілях тісно корелюються з відношенням до речей, оточуючої природи, бажанням використати їх з етичної та культурної точок зору. Тісний взаємозв'язок між культурою і природою робить актуальною у плані гармонізації взаємовідносин людини і природи задачу синтезу екологічно позитивних тенденцій всіх типів культур, що забезпечує гармонічний розвиток світової культури. Останнє не означає, що різні галузі і типи культури зіллються у деяке аморфне ціле. Проблема - в їх скоординованому розвитку, який направляється основними людськими цілями і бажаннями. Широкий культурний синтез необхідний, тому що позитивно екологічне відношення до природи властиве у різній мірі і напрямках різних галузей і типів культури. Так, у західній культурі помітне переважання раціонального над чуттєвим, у східній – навпаки. Необхідна ж (соціальна та екологічна) гармонія тієї та іншої у цілісному осягненні і формуванні світу і самого себе.

Екологічний культурний синтез, представляючи собою спосіб особистості цілісно пізнавати природу і свої взаємовідносини з нею, є в той же час істотним моментом саморозвитку людини і набуття нею соціальної гармонії. Екологічна культура у вузькому смислі слова аналогічна практичному поверненню людини до єдності з природою і повинна бути формою теоретичного повернення з подоланням раціонального мислення, яке приходить до самоусвідомлення самого себе. Всі галузі культури, модифікуючись, можуть вести вклад у створення екологічної культури. Наука визначально екологічна у тому смислі, що направлена на вивчення природи. Екологічна наука і основана на ній техніка можуть розумітися у двох смислах: по-перше, у плані пріоритету, що надається вивченню закономірностей взаємовпливу людини і природи. По-друге, у плані перебудови всієї науки і техніки як системи знань, діяльності і соціального інституту з метою її уподібнення біосфері, яка володіє такими властивостями, як зворотний зв'язок, адаптація до змін оточуючого середовища тощо. Спеціального аналізу потребують питання екологічної культури, пов'язані із збереженням морально-духовних цінностей.

Екологічне виховання не повинно обмежуватися усвідомленням і практичним засвоєнням екології біологічної. Не менш важлива екологія культури, пам'ять про духовне життя народу. Не тільки забруднення зовнішнього середовища, загроза екологічної кризи, але й загроза внутрішнього світу людини, його духовної пам'яті і свідомості означає розпад особистості. Важливість і необхідність формування екологічної свідомості визнаються всією науковою спільнотою. Екологічна свідомість стає частиною суспільної мудрості, передової культури. Рівень екологічної свідомості і культури – це показник того, настільки глибоко і всебічно суспільство включає природу у соціально значуще функціонування на основі пізнання і практичного використання її розвитку. Екологічний імператив біосферної етики слід виразити наступним чином: «дій так, щоб кожна людина і людство в цілому як носії природності природного буття були метою, а не засобом людської діяльності».

Отже, екологія людини – це новий науковий напрямок, об'єктом якого стає дослідження впливу антропогенного фактору не тільки на біосферу, але й на саме людство. У той же час екологія людини виокремлюється у самостійну сферу знання, предметом аналізу якої є вплив природного і соціокультурного середовища на здоров'я людини, а також вивчення специфіки соціокультурної адаптації людини у сучасному світі. Одним із напрямів філософії є екологія культури. Цей напрям екологічного знання визначив академік Д.Ліхачов, який підкреслив, що необхідність збереження культурного спадку не менш значуща задача, чим охорона людства. У теперішній час *екологію* розглядають як синтез екології і соціології, на основі якої виникає нова соціальна реальність, пов'язана з пошуком шляхів виходу з кризи та вирішенням ряду глобальних проблем сучасності, дослідники якої, починаючи з А.Печчеї, вважають, що в основі нової соціальної реальності повинна знаходитися трансформована система ціннісних орієнтацій і потреб людини, які, в свою чергу, повинна створювати нові зразки поведінки людей, екологічно виправдані і забезпечуючі вирішення глобальних проблем сучасності.

Екологічна проблематика втручається в усі сфери людської життєдіяльності та має відношення до політизації екологічної філософії. Екологічна парадигма як науковий конструкт описує і пояснює нову соціальну реальність, тобто реальність соціальних криз, змін ціннісних орієнтацій суспільства, включає соціокультурну проблематику. Екологічна парадигма протиставляється модерністському механістичному світогляду, так як в основі екологічного світогляду органістичний світогляд, який вимагає занурення у загальнокультурний і загальноцивілізаційний контекст. Сьогодні екологічна парадигма охоплює складну систему суспільних рефлексій і світоглядно-філософських настанов у форматі «людина – природа - суспільство». Проте сьогодні у кризовому соціумі ХХІ столітті маємо багато фактів, які свідчать про феномени дегуманізації, тобто

«розлюднення», подолання якого потребує формування умов людських відносин, які повинні бути детерміновані соціально, культурно, біологічно, антропологічно.

Не випадково на межі ХХ-ХХІ століття виникають проблеми, пов'язані з дегуманізацією екології людни. Це наступні проблеми: етичні межі трансформації людської тілесності (перетворення людського тіла); проблеми генної інженерії; етичні виміри клонування людини (моральна оцінка відтворення людини методами генної інженерії); торгівля людськими ембріонами; соціальні патології в суспільстві (злочинність, наркоманія, алкоголізм); нові види зброї, які можуть поставити силу природи на свою службу; віртуальне існування людини у віртуальному соціумі; екологічний расизм (нерівномірне розповсюдження екологічно шкідливих речовин) і терористичні загрози; скандальна вакцинація школярів; екологічні катастрофи, пов'язані з людським фактором, екзистенційні ризики, пов'язані із незабезпеченістю «бути», «існувати» у цьому світі; гіпертрофована політична прагматика і багато чого іншого, що загрожує людському існуванню; екологічна криза в цілому, яка привела вже до екологічної катастрофи.

Вирішити ці проблеми може тільки багатовимірною людиною, творчою, креативною людиною, здатною виробити адекватні методи, щоб протистояти різноманітним загрозам людської екзистенції та формування нового екологічного світогляду, що потребує зміни парадигм. Формування екологічного світогляду включає: 1) екологічне знання (свідомість); 2) діяльнісні екологічні установки, які реалізуються у тому чи іншому відношенні до природи; 3) відповідні навички раціонального природокористування в контексті формування екологічного світогляду. Екологічний світогляд – це єдність екологічного знання, культури і екологічної діяльності. Тільки цілісність людини при першорядній ролі духовно-моральних устремлінь може стати гарантом оздоровлення екологічної обстановки, а екологія людини стає найважливішою умовою формування сучасного гуманізму у теоретичному і практичному планах.

Перспективи подальших наукових досліджень - аналіз проблем екофілософії як нового наукового напрямку і нової дисципліни.

Список використаних джерел

1. <http://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Залеський І. І., Клименко М. О. Екологія людини / І.І.Залеський, М.О.Клименко. - К.: Академія, 2005.- 288с.
3. Власов, В.И. Эволюция взглядов на глобальные трансформации (исторический аспект) [Текст] / В.И.Власов // Карельский научный журнал.- 2014.- №1 (6) .- С.80-83.
4. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації (соціально-антропологічні виміри).- Запоріжжя: РВВ ЗДА, 2009.- 234с.
5. Гидденс Э. Ускользающий мир: как глобализация меняет нашу жизнь / Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь Мир», 2004. – 120 с.
6. Анфилд Р. Этика экологической ответственности // Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. – М.: Прогресс, 1990. – С. 203-218.

7. Бек У. *Общество риска*. – М.: Прогресс-Традиция, 2000. – 384 с.
8. Кисельов М.М., Канак Ф.М. *Національне буття серед екологічних реалій*. – К.: Тандем, 2000. – 320 с.
9. Толстоухов Анатолий. *Глобалізація. Влада. Екомайбутнє*. К.: Вид. ПАРАПАН, 2003. – 308 с.
10. Кисельов М.М. *Екополітичні зрізи глобалізації // Практична філософія*. – 2002. - №1. – С.111-122.

REFERENCES

1. <http://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Zales'kij I. I., Klimenko M. O. *Ekologiâ rites/Ì.Ì. Zales'kij, M.O. Klimenko*. -K.: Akademiâ, 2005.-288 s.
3. Vlasov, V.I. (2014). *Evolution of views to global transformations (historical aspect)*. Karelia scientific journal, 1(6), 80-83.
4. Voronkova V.G. *Philosophy globalisation (socio-anthropological dimensions.)*-Zaporozhye: RVV ZDIA, 2009.- 234 p.
5. Giddens E. *Uskol'zaûšij peace: how globalizaciâ jury of our life/ lane. s. engl.* – M.: Izdatel'stvo "the whole world", 2004. – 120 s.
6. Anfild, R. *Etika ekologičeskoj otvetstvennosti//Global'nye issues & obšečelovečeskie cennosti*. – M.: Progress, 1990. – P. 203-218.
7. Back, Y. *In the Obšestvo line*. – M.: Progress-Tradiciâ, 2000. – 384 p.
8. Kiselev, M., Kanak F. *National being among the ecological realities*. – K.: Tandem, 2000. -320 s.
9. Anatoliy Tolstoukhov. *Globalization. Power. Ekomajbutnk. Ps: Look*. PARAPAN, 2003. – 308 pp.
10. Kiselev, M. *Ekopolitični sections of globalization//Practical philosophy*. – 2002. - №1. – S. 111-122.

ДУДНИКОВА И.И., доцент, зав.кафедрой екології Європейського університету (Київ, Україна) aspirant@kyiv.e-u.in.ua

ЭКОЛОГИЯ ЧЕЛОВЕКА КАК ПЕРСПЕКТИВНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОГО СИНТЕЗА И ОРГАНИЗАЦИИ НАУЧНОГО ЗНАНИЯ

В статье дается анализ теоретико-методологических оснований экологии человека, которая есть перспективным направлением междисциплинарного синтеза и организации научного знания, в контексте которой анализируются проблемы человека и природы, человека и общества, глобальных проблем человечества. Цель научного исследования – проанализировать экологию человека как новое научное направление, для чего проанализированы условия возникновения экологии человека и проблематика, которую она рассматривает; определены основные проблемы экологии человека; раскрыты пути и направления повышения эффективности экологии человека в теоретическом и практическом планах.

Ключевые слова: экофилософия, глобальные проблемы человечества, биосфера, экология, экофилософское знание, экологическая культура, экологическое мировоззрение, экологическое сознание, соотношение биологического, природного и социального.

DUDNIKOVA I.I., Associate Professor, Head of the Department of Ecology, European University
(Kyiv, Ukraine) aspirant@kyiv.e-u.in.ua

ECOLOGY MAN AS AN INTERDISCIPLINARY PERSPECTIVE DIRECTIONS SYNTHESIS AND ORGANIZATION OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE

Екологія людини як перспективний напрям міждисциплінарного синтезу та організації наукового знання

The paper analyzes the theoretical and methodological foundations of human ecology as an interdisciplinary perspective direction and synthesis of scientific knowledge in the context of which analyzes the problems of man and nature, man and society, global issues lyudstva. Meta research - to analyze human ecology as a new research direction for what roanalizovano conditions of human ecology and the problems that it rozlyadaye; The main problems of human ecology; uncover ways and ways to increase the efficiency of human ecology in theoretical and practical terms. The author notes that the environment, in the narrow sense of the word, is a science whose task - determining the boundaries of the impact of industrial activities of people in the country, which means that the task of human ecology. Its basis is the search for ways of interference with natural objects, which do not bring disastrous consequences for nature, the environment and so lyudyny. Same promotion of environmental knowledge and education of real ecological culture is one of today's pressing problems. Thus, human ecology - a complex research area in the center of the analysis and synthesis of natural processes of basic scientific knowledge about the most effective and efficient use of nature for the benefit of all rights and lyudstva. U context of complex analysis actively involved, especially biomedical social, geographical knowledge to solve problems of human ecology based on the integration of knowledge of different sciences. At different stages of historical development value biological, natural and social society was different. Although the social component is dominant in this ratio in modern society and it pervades all human existence, yet human biology, its physical and biological condition and well-being is largely dependent on the surrounding natural environment. Ambient environment is inextricably linked with the life of the human body is like a continuation of the biological nature of man. The ecological worldview as the basis of human ecology - a unity of environmental knowledge, culture and environmental performance.

Keywords: *ekofilosofiya, global problems, biosphere, ecology, ekofilosofske knowledge, ecological culture, ecological worldview, environmental consciousness, the ratio of biological, natural and social.*